

Mladi voznik.

Spisal Juraj Pangrac.

Komarjev Janez je peljal debele smrekove hlode na Rakek. Šel je pri konjih ter brezskrbno pokal z bičem. To sta pretezala in vlekla suhljata konjiča, to je stokal in ječal težki voz, to so cvilila in škripala skoro vegasta kolesa!

Kar hipoma se težki voz nerodno zaziblje, nekaj nenavadno zahrešči, konja se ustavita.

Janez pogleda.

Sredi ceste leži sneto prednje kolo. Voz z debelimi hlodi se je nagnil na stran.

„Jov, kaj bo pa zdaj?“ zavpije Janez, ko to vidi. „Jov, kaj bo pa zdaj?“ zavpije prestrašen, a odgovoriti si ne ve . . .

Seve, to ni taka reč, če se sname kolo in nagne voz. Druga je, ko je treba vzdigovati voz in nasajati kolo, zlasti še, če ni rok, ki bi zmogle kaj takega. Kaj bo on, Janez, še skoro pastir! Ko bi tudi čutil velikega hlapca moč v svojih udih, bi bile njegove roke le prešibke, da bi vzdignil, da bi nasadil in spravil v pravi tir, kar je izgrešilo pot. To je pre-dobro vedel Janez; zato je zajavkal, zato je zavpil ves prestrašen, v velikih skrbeh: „Jov, kaj bo pa zdaj? Kaj bo pa zdaj? . . .“

„I — kaj? Dol zvali hlode, pa bo, dol jih zvali, pa se bo privzdignilo, pa se bo nasadilo.“

Tako mu je nekaj reklo. A Janezu se je zazdelo, da to ni pravi glas, da to ni dobri glas.

Kako tudi? Dol bi že šli hlodi, dol; a kako bi jih pa potem Janez spravil na voz? To, to! In prepričan je bil, da tega ne sme storiti, hlodov ne sme spravljati z voza; a drugače si pa tudi ne zna pomagati siromak.

Zdajci se zopet zaziblje težki voz, zopet nekaj čudno zahrešči. — Janez zamiži od strahu. Ko pa se zopet odpro njegove preplašene oči, vidi, kaj se je dogodilo: voz se je nagnil, in os, ki se je bilo z nje tako nepričakovano izvilo kolo, je zapresketala v cesto ter se, ker sta konja pretegnila, zarila globoko vanjo. „Jov, jov! Uf, uf!“ zastoče tedaj Janez ter se še bolj v strahu in še v večjih skrbeh povprašuje: „Kaj bo pa zdaj? Jov, kaj bo pa zdaj? . . .“

Pa mu zopet nekaj reče tako, mu reče: „I — kaj bo? . . . Izprezi, Janez, izprezi in pojdi domov in pokličí domače. In domači bodo prihiteli, več rok bo prijelo, pa se bo dvignilo, pa se bo nasadilo. Le izprezi Janez, domov pojdi, pa bo.“ — A Janezu se je zopet zazdelo, da to ni dobri glas, da to ni pravi glas. „O, domov pa že ne!“ vzklikne in maje z glavo. Pred oči mu stopi, kaj bi se utegnilo zgoditi, ako bi slušal ta glas. Jojmene, to bi rentočil gospodar, to bi ga podil od hiše. In — križ božji! — to bi tarnala in jadikovala njegova mati v koči tam za vasjo, venomer bi mu pravila, venomer bi ga povpraševala, če bi res moral od hiše: „Janez, pa kam pojdeš zdaj za kruhom? Lej, doma ga ni, niti skorje ne, a tvoji zobje so čvrsti, tvoja usta zdrava. Kam pojdeš za kruhom zdaj, Janez, kam?“ — Tako bi ga povpraševala venomer, a on tega ne mara, za nič ne mara; zato reče: „O, domov pa že ne, domov pa že ne, domov ne smem! . . .“

Domov torej ne sme, naprej pa ne gre; kaj preostaja potemtakem drugega, kakor čakati na licu mesta? Morda pa le pride usmiljen človek, ki mu odpomore. Morda pa le pride rešitev.

Konjem vrže Janez detelje, sam pa se nasloni na plot in s povešeno glavo in z žalostnimi očmi čaka, čaka . . .

Hipoma začuje v daljavi voz.

Janez se oveseli. Čakal je na človeka, ki bi mu pomagal, ah, in zdaj prihaja! E, bodi si že kdorkoli, o tem ni dvoma, da bi mu ne pomagal. Saj ko bi bil on, Janez, cesar, bi stopil iz zlate kočije in pomagal siromaku. In kdor se mu bliža zdaj, je manj ko cesar, zato mu bo še prej pomagal. Tako si misli dobri, neizkušeni Janez. Pa se pripelje mimo debeli vaški krčmar.

Mirno in složno so počivali njegovi obilni udje na mehki žimnati blazini v koleslju. Ni se ozrl ne na levo ne na desno. Kakor živ kip je sedel na vozu, ne meneč se za ves svet.

Janez se odkrije, a debeli vaški krčmar v svoji zložnosti niti ne odzdravi, kakor bi se spodobilo, samo z očmi trene in z glavo nakratko pokima, češ, je že dobro, Janez, kaj bi se tukaj na samem odkrival, ter se odpelje naprej.

Pravzaprav je rad videl krčmar, če so se mu odkrivali na primer ob nedeljah in praznikih pred cerkvijo, da so videli in vedeli, kdo in kaj je on; a če ga je kdo srečal na samem, mu je bilo ljubše, če ni snel klobuka pred njim; mu vsaj ni bilo treba zastonj odpirati ust in klobuka brez potrebe privzdigovati, da bi odzdravil . . .

Janez se je torej odkril. In ko se je odkril, je prosilo vse na njem: „Pomagajte, pomagajte!“ Njegova ustna so se zaokročila na prošnjo, njegove oči so zrlé proseče, njegov obraz, vsa postava — vse, vse je glasno klicalo in vpilo: „Pomagajte, pomagajte! . . .“

A debeli vaški krčmar ni videl kraj ceste siromaka, ki prosi, izteza roke. Ne gane ga njegovo solzno oko, njegov preseči obraz; on le trene z očmi in nakratko pokima, ko ga pozdravi Janez, ter vozi mirno dalje kakor da bi niti opazil ne bil tega mladega voznika kraj ceste, ki prosi,

prosi, prosi . . . In ko se je že odpeljal za nekaj streljajev dalje, tedaj se šele zbudi iz svoje zložnosti, tedaj šele zazna, kaj se je pravzaprav pripetilo Janezu. In tedaj se mu odpro usta in reče brez čuta, brez srca: „Saj sem res nekaj videl, saj se je res nekaj pripetilo temu nerodnemu Janezu.“ Tako je rekel brez čuta, brez srca. In ko je to izrekel, je že skoro pozabil, kar je bil zagledal in kar je bil izrekel. In mirno je gledalo zopet njegovo oko v svet, mirno in brezskrbno.

Janez je žalostno gledal za odhajajočim vozom. Misel, da je krčmar pregosposki, da bi se skobacal z voza in mu pomagal vsaj s svetom, če drugače ne, mu je delala srce lažje. In čakal je zopet, čakal pomoči in rešitve . . .

Zdaj ni čakal dolgo. Kmalu zagleda voz, ki se leno pomika izza ovinka. Za vozom stopa v negotovih korakih voznik. Guga se in ziblje. Bržčas je tako utrujen, da ga premaguje zaspanec. „Pa ni to naš?“ vzklikne črez nekaj časa Janez in ploskne z rokami, nepremično zroč tja, odkoder prihaja voz. A čimbolj se bliža voz, tembolj se jasni Janezu čelo, tembolj mu žare oči. Spoznal je že skoro, da je resnica, kar se mu je bilo le dozdevalo pred trenutkom. „Naš je, naš veliki hlapec, ki pelje hlode na Rakek,“ reče skoro utolažen. In prijetno čuvstvo ga obide, prijetno čuvstvo, ki mu sili kri v glavo, gorkoto v ude. „Prihaja! . . . Hvala Bogu, rešen sem, pomoč je tu, on prihaja, veliki hlapec! . . .“ Velik kamen se odvali mlademu vozniku od srca.

Veliki hlapec privozi do Janeza. Konja se ustavita, menda sta hotela opozoriti hlapca na nezgodo. Vranec, ves poten, celo zahrska in zarezgeče kakor da bi zaklical zaspancu, ki je kolovratil za vozom: „Požuri se, brate in pomagaj sotrpinu!“

Hlapec se vzdrami ter privzdigne bič, da bi pognal konja, a v tem hipu mu zastanejo zaspane njegove oči na Janezu, ki je slonel ob plotu, a ne več tako potr in s prosečimi pogledi, marveč z zaupnimi očmi in skoro vesel. — „Cepec, kaj pa delaš tukaj?“ zavpije hlapec. „Zdaj bi že lahko valil hlode na Rakeku.“ A komaj to izgovori, že ve, kako in kaj. „Tak' tako!“ se začne jeziti tedaj. „Sredi ceste gre zvrnit, zanikrnost zanikrna. Vidi se, da si Komarjevega Janeza Janez. Kaj takega se meni še živ dan ni pripetilo.“

„Nesreča, nesreča,“ hiti Janez in gleda in posluša, kaj ukaže veliki hlapec, da bosta najprej uredila, zakaj to mu ne pride niti na misel, da bi utegnili hlapec, dasi je ves kozji, kolikor ga je, posnemati debelega krčmarja in pustiti Janeza na cedilu.

„Ha, nesreča! Rečeš lahko, kar hočeš. Jaz pa pravim: zanikrnost, zanikrnost, Janez, ta je kriva. Še toliko ne, da bi gledal nazaj, kakor bi se spodobilo in bilo prav, da bi vedel, če se tega Jurčka še vse drži ali ne; ampak le kar naprej drči in brenči, zato pa je tako! — Umakni se mi s pota ti in tvoja brklarija! Umakni se mi, ti rečem, da grem naprej, butec!“

Ko Janez to sliši, vpraša v skrbah: „Kaj mi ne boš pomagal?“

❖ Mir ljudem na zemlji! ❖

„Ha-ha-ha-ha!“ se zasmije veliki hlapec in reče: „Meniš li, da sem padel na glavo? Imam s svojim vozom preveč posla, nego da bi utegnil še nate paziti in te vleči iz blata, ti dveletno otroče. Sicer pa sama tako ali tako ne zmoreva, da bi dejal: pomagano je, poženi! Zato se pa umakni, pravim, da grem vsaj jaz dalje.“

Janez prebledi: „Jâzes, kaj mi res ne boš pomagal?“

„Če rečem: ne, tak' ne!“

„Kaj pa naj počnem sam?“

„Kar hočeš! Če drugače ne gre, pa izprezi in lezi v senco in prespi ta čas, ko bomo drugi trpeli. Kdo ti pa kaj more? In svet se tudi ne bo podrl zaradi tega.“

„Jâzes, kaj bo pa rekel gospodar, če ne pripeljem hlodov na Rakek?“

„Kaj bo rekel? — Jezil se bo, da bo rdeč ko kuhan rak ali ko razdražen puran, kadar „vozi kočijo.“ No, in če počti od jeze, pa počti, nič hudega; pojdeš pa drugam služiti, dela in služb je dandanes, Bogu bodi potoženo, tako preveč. In po gospodarju tudi ne bodo — bogve kako — žalovali in pretakali solz. Ha, prava reč, če bo enega hudirja manj na svetu! . . .“

Tako je rekel veliki hlapec in pognal.

Voz se je zopet leno pomikal dalje. Za vozom je takisto leno stopal hlapec, ki se je kmalu začel zopet gugati in „meriti cesto,“ menda od utrujenosti in zaspanosti, kakor je sam večkrat pravil nagajivcem, ki so mu oponašali poliče, ki se z njimi tako rad brati ter jih zvrča kar na dušek. Gugal se je torej zopet in „meril cesto,“ za prošnje in vpitje nesrečnega Janeza se ni zmenil; zgornjo ustnico je bil položil na spodnjo in — molčal . . . kakor vselej, kadar se mu ni zljubilo izgubljati po nepotrebem besed. Še ozrl se ni več nazaj.

„Jâzes, Jâzes!“ je javkal Janez, stopical ob vozu kakor na iglah ter si mel in vil obupno roke. Ah, niti domači hlapec mu ne pomaga, niti domači hlapec, sotrpín, sobrat . . .

In ko tako javka, javka in stoče, pa mu od nasprotne strani počti na uho trombe glas. Skoro nato se pokaže krdelo vojakov, ki koraka naravnost proti Janezu. Zdaj potegne poveljnik svojo svetlo sabljo iz nožnice, jo visoko dvigne in nedaleč od Janeza zavpije: „Stoj!“

Kakor bi odrezal, obstoji vse krdelo in se ne gane. Poveljnik se nato obrne proti moštvu in zapove: „Deset minut odmora! Na tla! Telečnjake stran!“ — Na mah so popadali vojaki ob cesti na tla, si odpenjali telečnjake in se hladili. Prihajali so daleč, daleč tam iz druge dežele. Bili so vsi mokri in prašni. Tudi poveljnik je padel kraj ceste na rušje ter si brisal silni pot in prah z vročega čela.

Po Notranjskem se vrše skoro vsako leto vojaške vaje, in tedaj kar mrgoli vojakov po nekaterih vaseh. Kolikrat jih je že videl Janez, nič novega ni bilo to zanj, a vendar je pozabil za hip na svojo nesrečo, ko jih zagleda zopet danes. Vojake je vedno rad gledal in kakor vselej, tako se je tudi to pot kar zazijal vanje kakor da bi jih ne bil videl še nikdar v življenju.

Zdaj zagledajo tudi vojaki njega. „Temu se je pa pripetila nesreča,“ pripomni eden. Vseh oči se obrnejo na Janezov voz. „E, siromak je, sam ne bo zmožel; pojdimo mu pomagat,“ jih reče več in hkrati jih vstane več. Celo poveljnik je vstal in šel bližje. „E, siromak je tak-le pobič, ki si ne more pomagati,“ si rečejo in pristopijo k vozu. In krepke njih roke so poprijele, in dvignil se je voz in kolo nasadilo. In ko se je to zgodilo, so rekli: „Pobič, zdaj pa le jadрно naprej, da dojdeš še druge voznike.“ To so rekli, pa so zopet polegli po rušnju.

Janez je gledal, gledal. Ni vedel prav, kaj se godi, še manj, kaj naj stori, kaj naj reče. Pri srcu se mu stori milo, ko vidi, da gredo ti izmučeni vojaki, sami najbolj počitka potrebni, njemu pomagat. Milo se mu stori, in jok ga duši, in besede ne spravi z jezika. Le roke vzdiguje in z rokami se zahvaljuje. Vojaki pa mu kličejo: „Le jadрно naprej, le jadрно naprej ti, mladi voznik . . .“

Janez pogleda še enkrat po usmiljenih vojaki in požene.

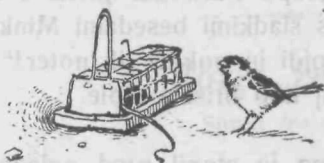
A zdaj ne poka več, solze si briše, solze, ki glasno kličejo: „O, hvala, hvala, dobri vojaki! Bog vam povrne, mladi voznik vam ne more!“

* * *

Na Rakeku je vprašal veliki hlapec Janeza: „Pa kako si delal, kako, da si vzdignil, da si nasadil in da si pripeljal semkaj, kaj?“

„E, vojaki so boljši kot vas eden; ti so mi pomagali,“ je odgovoril Janez.

„Ti?!“ je rekel hlapec začudeno in gledal mrko po voznikih. Z Janezom ni pregovoril nobene besede več.

Mirini prijatelji.

Spisal F. G. Hrastničan.

Niša Mira — to vam je dekletce! Vedno in vedno je vesela, če se ji le ne zgodi kaka nesreča! No, in če pride do tega, da ji priteče solzica iz modrega očesca, tudi ne traja dolgo, da se potolaži. Pa ji tudi ni treba mnogo jokati; saj ji ne manjka ničesar; vsega, kar potrebuje in kar ji poželi srcece, vsega dobi od svoje ljube matere!

Dasi ima namreč Mira še več bratcev in sestic, vendar je prirasla svoji materi najbolj k srcu. Najbrže zato, ker je najmlajša in ker imajo matere majhne otročiče mnogo rajše kakor velike, ki so jim mnogokrat le v jezo in nadlogo.